

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

กิตติกร สุนทรานุรักษ์

บทที่ 3

อุปสงค์ อุปทาน และดุลยภาพของตลาด

อุปสงค์ (Demand)

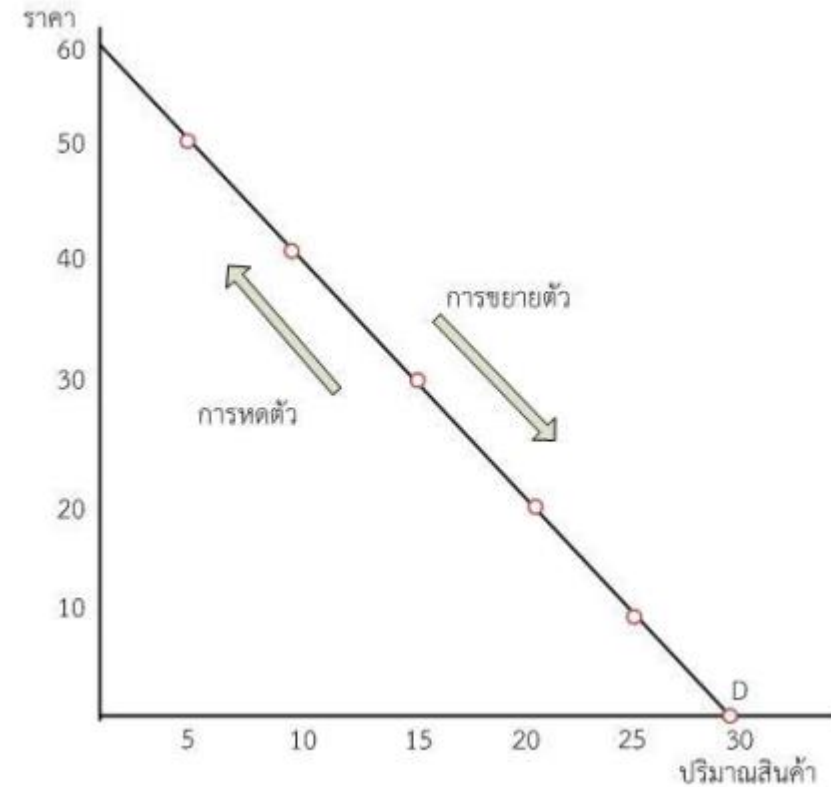
- อุปสงค์ หมายถึง จำนวนต่างๆ ของสินค้าและบริการชนิดนั้น ที่ผู้บริโภคต้องการซื้อ ณ ระดับราคาต่างๆ ของสินค้าและบริการชนิดนั้น ในระยะเวลาที่กำหนด
- ความต้องการซื้อที่จะก่อให้เกิดอุปสงค์ได้นั้น หมายถึง ความต้องการซื้อที่มีอำนาจซื้อ (Purchasing power) นั่นคือ มีความสามารถและมีความเต็มใจที่จะจ่าย
- กฎของอุปสงค์ (Law of Demand) ปริมาณของสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่ง πουผู้บริโภคต้องการซื้อ ย่อมแปรผกผันกับระดับราคาของสินค้าและบริการนั้นเสมอ

ปัจจัยกำหนดอุปสงค์

- ราคาของสินค้าอื่น (ตัวกำหนดโดยตรง)
- ราคาของสินค้าอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
 - สินค้าที่ใช้ทดแทนกัน
 - สินค้าที่ใช้ประกอบกัน
- ระดับรายได้ของครัวเรือน
- รสนิยมของผู้บริโภค
- การโฆษณา
- การกระจายได้
- การคาดการณ์ต่อราคาในอนาคต
- ฯลฯ

ราคาของสินค้า

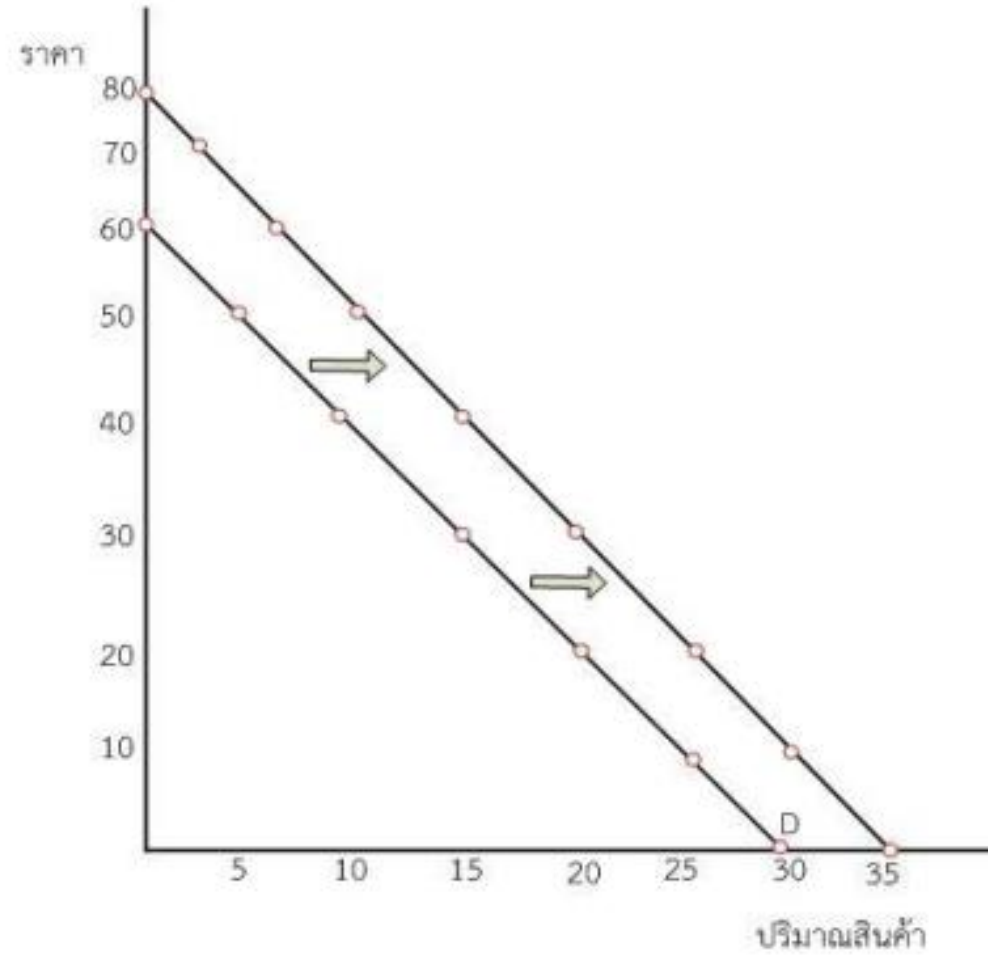
ราคา (บาทต่อกิโลกรัม)	ปริมาณเนื้อไก่ที่ต้องการ (ตัน/เดือน)
0	30
10	25
20	20
30	15
40	10
50	5
60	0

ราคาสินค้าอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ราคา (บาทต่อกิโลกรัม)	ปริมาณเนื้อไก่ที่ต้องการ (ตัน/เดือน)
0	35
10	30
20	25
30	20
40	15
50	10
60	7
70	3
80	0

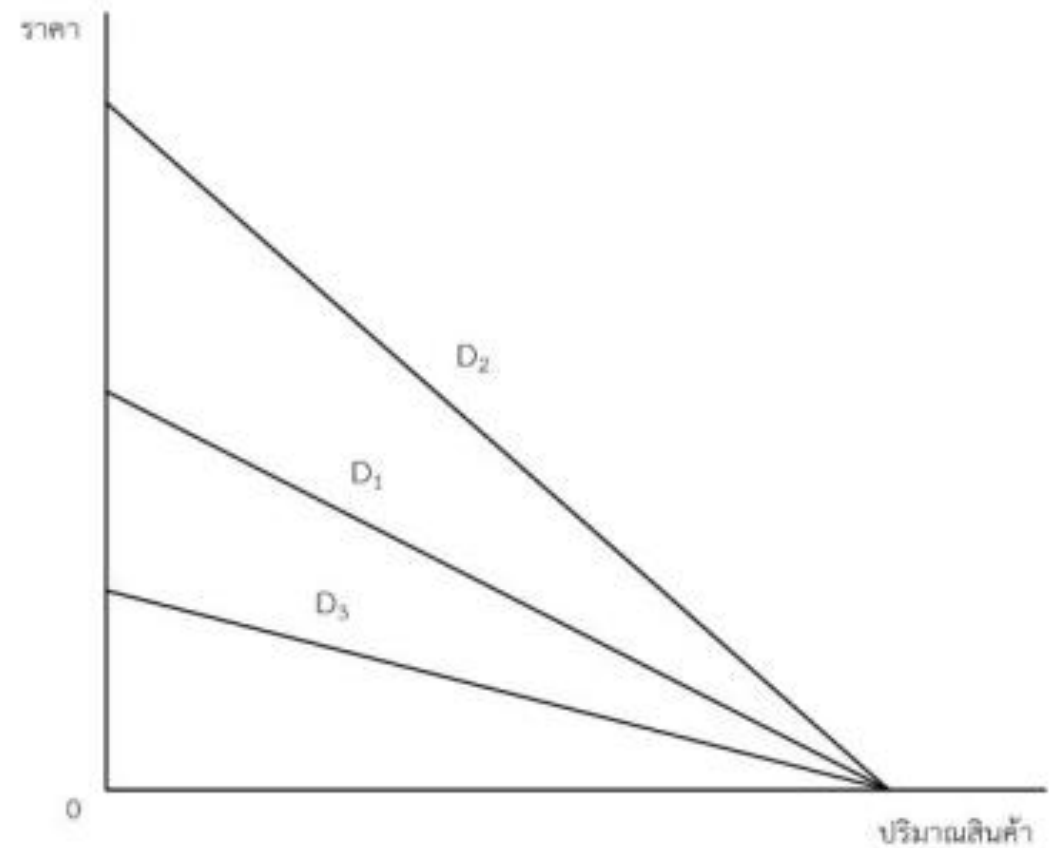
- ถ้าสินค้าที่สนใจเป็นสินค้าที่ใช้ทดแทน (Substitute goods) เนื้อไก่ได้ เช่น เนื้อหมู เนื้อเป็ด เมื่อราคาของสินค้าเหล่านี้เพิ่มขึ้น อุปสงค์ของเนื้อไก่จะเพิ่มขึ้นทุกระดับราคา เส้นอุปสงค์เนื้อไก่อ้ายไปทางขวา
- แต่ถ้าราคาของสินค้าที่เปลี่ยนแปลงเป็นราคาของสินค้าที่ใช้ประกอบกัน (Complementary product) เช่น รถยนต์กับน้ำมัน ถ้าราคาของสินค้าที่ใช้ประกอบกันลดลงแล้ว อุปสงค์ต่อเนื้อไก่เพิ่มขึ้นและการย้ายเส้นอุปสงค์ไปทางขวา

ระดับรายได้ของครัวเรือน

- โดยปกติ การเปลี่ยนแปลงระดับรายได้ของครัวเรือนจะนำไปสู่การหมุนของเส้นอุปสงค์รอบๆ จุดตัดบนแกนนอน
- ถ้าเริ่มต้นจากเส้นอุปสงค์ D_1 แล้ว
สำหรับสินค้าปกติ (Normal goods) การเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือนจะทำให้เส้นอุปสงค์หมุนจากเส้น D_1 เป็นเส้น D_2 อย่างไรก็ตาม สำหรับสินค้าด้อยคุณภาพ (Inferior good) รายได้ครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นจะเป็นผลทำให้เส้นอุปสงค์หมุนจาก D_1 ไปยัง D_3

ปัจจัยอื่นๆ

- รสนิยม เช่น รสนิยมของประชาชนต่อเนื้อไก่เปลี่ยนไป คนไม่นิยมกินเนื้อไก่และอุปสงค์ต่อเนื้อไคน้อยลง เส้นอุปสงค์จะย้ายไปทางซ้าย
- การโฆษณา การโฆษณาที่ประสบความสำเร็จจะย้ายเส้นอุปสงค์ไปทางขวา
- การกระจายรายได้ ถ้ามีการจัดสรรรายได้ประชาชาติใหม่ โดยนำเอาความมั่งคั่งจากคนจนไปยังคนรวยมากขึ้น เส้นอุปสงค์สำหรับสินค้าฟุ่มเฟือย จะเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกัน คนจนจะยิ่งจนลง อุปสงค์ต่อสินค้าด้อยคุณภาพมากขึ้น
- การคาดการณ์ต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาในอนาคต ถ้าประชาชนคิดว่าราคาสินค้าจะเพิ่มขึ้นในอนาคต พวกเขาจะมีแนวโน้มที่จะซื้อสินค้าในปัจจุบันมากขึ้น ก่อนที่ราคาสินค้าจะเพิ่มขึ้น

การเคลื่อนย้ายบนเส้นอุปสงค์และ การเคลื่อนย้ายเส้นอุปสงค์

- การเคลื่อนย้ายบนเส้นอุปสงค์ เป็นการเปลี่ยนแปลงปริมาณสินค้าที่ต้องการเมื่อราคาสินค้ามีการเปลี่ยนแปลง โดยที่ปัจจัยอื่นๆ ที่อาจเรียกว่าเป็นปัจจัยกำหนดโดยอ้อมทั้งหลายไม่เปลี่ยนแปลง
 - การเคลื่อนย้ายเส้นอุปสงค์ หมายถึง การที่ปริมาณสินค้าที่ต้องการเปลี่ยนแปลงโดยที่ปัจจัยกำหนดอุปสงค์ตัวใดตัวหนึ่งหรือหลายตัว (ที่ไม่ใช่ราคา) เปลี่ยนแปลงไป ณ ระดับราคาเดิม
-

การเคลื่อนย้ายบนเส้นอุปสงค์

ปัจจัยที่มีอิทธิพล	ลักษณะการเปลี่ยนแปลง	ผลที่เกิดขึ้นกับเส้นอุปสงค์
ราคาสินค้า	เพิ่มขึ้น	เคลื่อนย้ายบนเส้นในทิศทางที่ปริมาณอุปสงค์หดตัว
	ลดลง	เคลื่อนย้ายบนเส้นในทิศทางที่ปริมาณอุปสงค์ขยายตัว

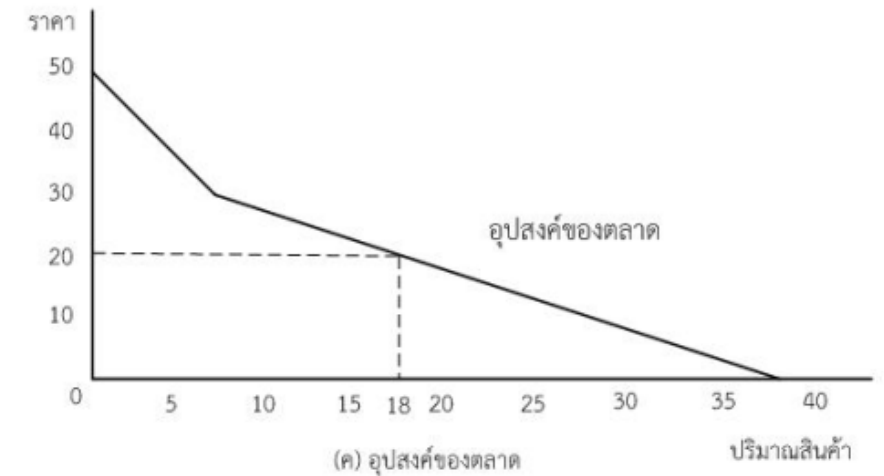
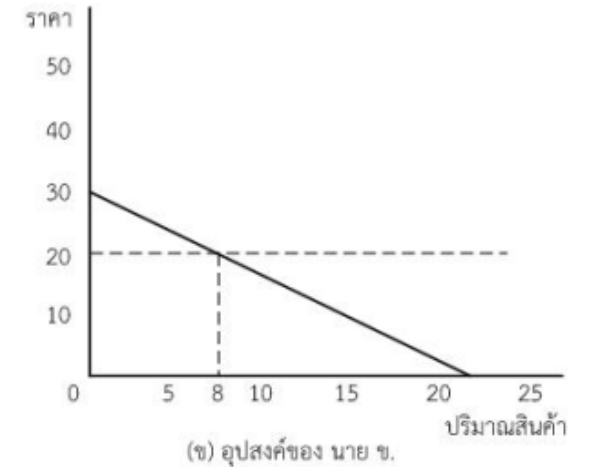
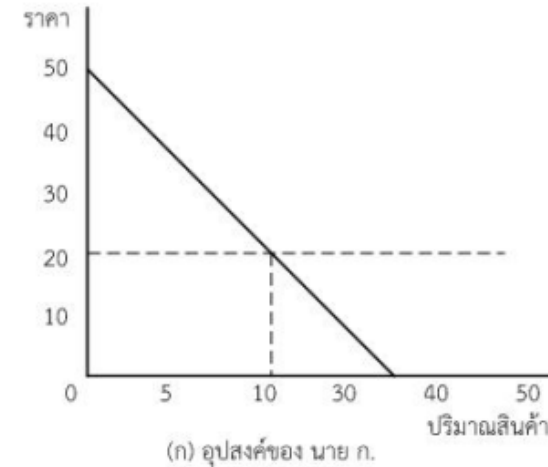
การเคลื่อนย้ายเส้นอุปสงค์

ปัจจัยที่มีอิทธิพล	ลักษณะการเปลี่ยนแปลง	ผลที่เกิดขึ้นกับเส้นอุปสงค์
ราคาสินค้าที่ทดแทนกันได้	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น (ย้ายมาทางขวา)
	ลดลง	ลดลง (ย้ายมาทางซ้าย)
ราคาสินค้าที่ใช้ประกอบกัน	เพิ่มขึ้น	ลดลง (ย้ายมาทางซ้าย)
	ลดลง	เพิ่มขึ้น (ย้ายมาทางขวา)
รายได้ครัวเรือน	เพิ่มขึ้น	ลดลง (ย้ายมาทางซ้าย) สินค้าเป็นสินค้าด้อยคุณภาพ
	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น (ย้ายมาทางขวา) และสินค้าเป็นสินค้าปกติ

ปัจจัยที่มีอิทธิพล	ลักษณะการเปลี่ยนแปลง	ผลที่เกิดขึ้นกับเส้นอุปสงค์
รายได้ครัวเรือน	เพิ่มขึ้น	ลดลง (ย้ายมาทางซ้าย) สินค้าเป็นสินค้าด้อยคุณภาพ
	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น (ย้ายมาทางขวา) และสินค้าเป็นสินค้าปกติ
การเปลี่ยนแปลงรสนิยม	นิยมสินค้ามากขึ้น	เพิ่มขึ้น (ย้ายมาทางขวา)
	นิยมสินค้าน้อยลง	ลดลง (ย้ายมาทางซ้าย)
การโฆษณา	คู่แข่งทำการโฆษณาที่ประสบความสำเร็จ	ลดลง (ย้ายมาทางซ้าย)
	หน่วยผลิตทำการโฆษณาที่ประสบความสำเร็จ	เพิ่มขึ้น (ย้ายมาทางขวา)

อุปสงค์ของตลาด

- อุปสงค์ของตลาด เป็นผลรวมของ ปริมาณสินค้าที่ผู้บริโภคต้องการ ณ ระดับราคาต่างๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง เส้นอุปสงค์ของตลาดได้มาจากการรวมอุปสงค์ระดับบุคคลในแนวนอน

อุปทาน (Supply)

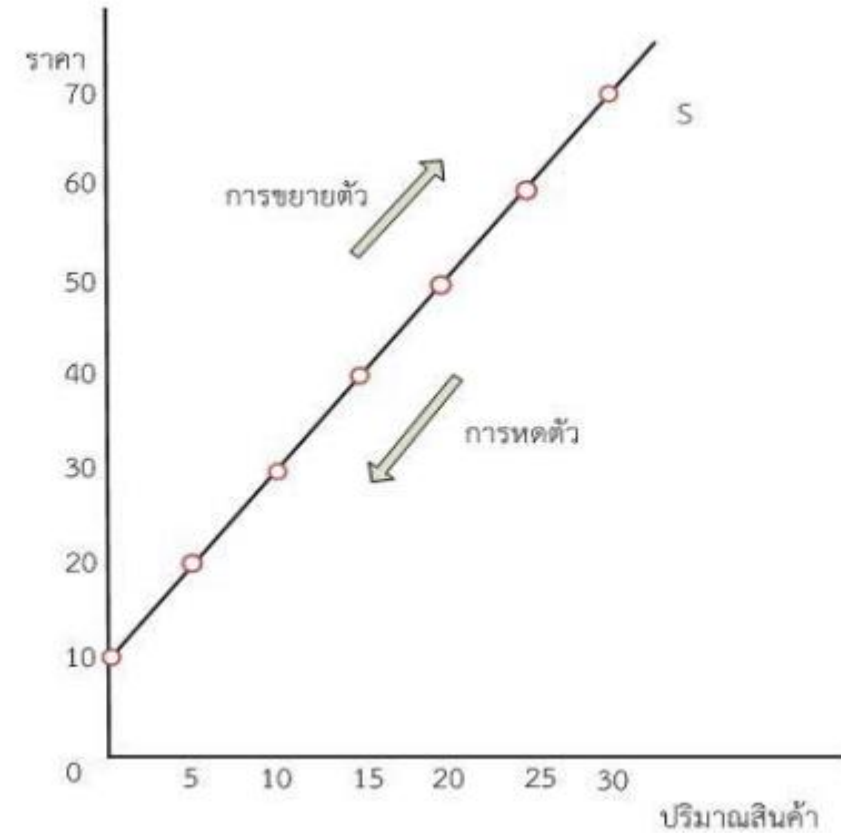
- อุปทาน คือ ปริมาณต่างๆ ของสินค้าหรือบริการที่ผู้ผลิตมีความเต็มใจที่จะผลิตและสามารถนำออกขาย ณ ระดับราคาต่างๆ ในช่วงเวลาที่กำหนด
- กฎของอุปทาน (Law of Supply) ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณสินค้าและบริการที่ผู้ผลิตเต็มใจและสามารถนำออกขายและราคาสินค้าและบริการนั้นจะแปรผันโดยตรงกันเสมอ

ปัจจัยกำหนดอุปทาน

- ราคาของสินค้านั้น
 - ราคาของสินค้าอื่นๆ ในระบบเศรษฐกิจ
 - ราคาของปัจจัยการผลิต
 - สถานะของเทคโนโลยี
 - วัตถุประสงค์ของผู้ผลิต
 - การคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของราคาในอนาคต
 - จำนวนผู้ผลิต
 - ธรรมชาติ ความเสี่ยงแบบสุ่ม และเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด
 - ปัจจัยอื่นๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อปริมาณอุปทาน
-

ราคาสินค้า

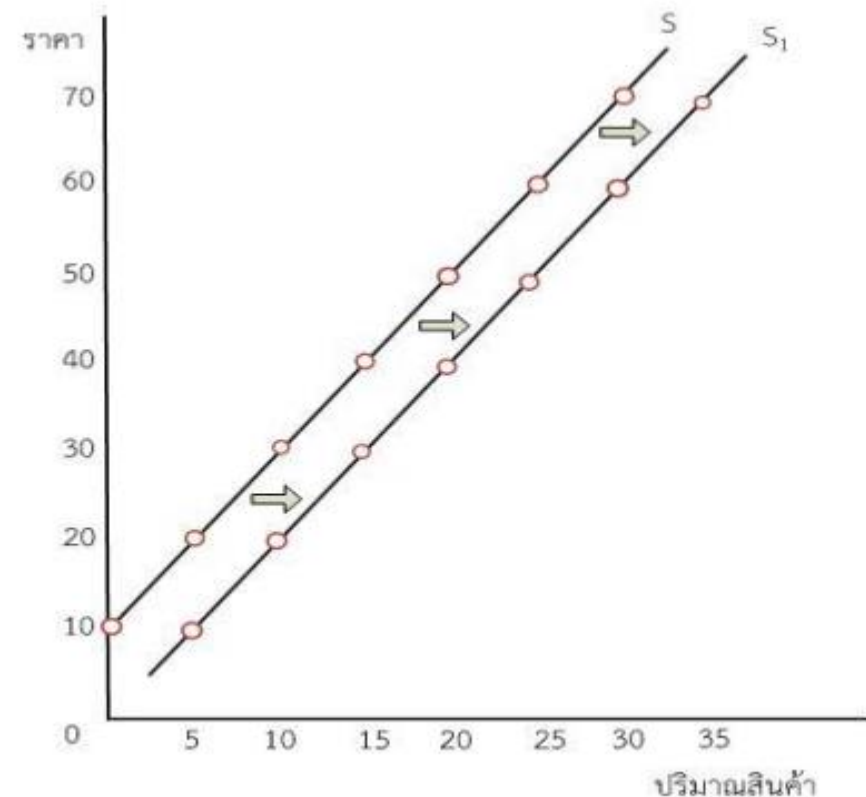
ราคา (บาท/กิโลกรัม)	ปริมาณเสนอขาย (ตัน/เดือน)
0	0
10	0
20	5
30	10
40	15
50	20
60	25
70	30

ราคาของสินค้าอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

- อุปทานเนื้อไก่ ณ ระดับราคาต่างๆ เมื่อมีราคาสินค้าที่ใช้ทดแทนกันได้ลดลง

ราคา (บาท/กิโลกรัม)	ปริมาณเสนอขาย (ตัน/เดือน)
0	0
10	5
20	10
30	15
40	20
50	25
60	30
70	35

ปัจจัยอื่นๆ

- ราคาของปัจจัยการผลิต เช่น การเพิ่มขึ้นของราคาของแรงงานจะทำให้เนื้อไก่แพงขึ้น กำไรน้อยลงและทำให้เส้นอุปทานย้ายไปทางซ้าย
 - สถานะของเทคโนโลยี ถ้ามีการปรับปรุงเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตเนื้อไก่ ก็จะทำให้ความสามารถในการทำกำไรเพิ่มขึ้น จะมีอุปทานเพิ่มขึ้น เส้นอุปทานไปย้ายทางขวา
 - วัตถุประสงค์ของผู้ผลิต หน่วยผลิตที่มุ่งหวังกำไรสูงสุดจะผลิตปริมาณที่แตกต่างจากหน่วยผลิตที่มีวัตถุประสงค์ต่างกัน
-

ปัจจัยอื่นๆ

- การคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของราคาในอนาคต ถ้าราคาถูกคาดว่าจะเพิ่มขึ้น ผู้ผลิตอาจจะลดปริมาณสินค้าขายชั่วคราว และมีแนวโน้มที่จะเก็บสินค้าคงเหลือและปล่อยออกเข้าสู่ตลาดเมื่อราคาเพิ่มขึ้น
- จำนวนผู้ผลิต ถ้ากิจการใหม่เข้าสู่ตลาด อุปทานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น
- ธรรมชาติ ความเสี่ยง และเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดอื่นๆ และอาจรวมถึงสภาพอากาศ และโรคระบาด สงคราม การเสียหายของเครื่องจักร ความขัดแย้งทางอุตสาหกรรม แผ่นดินไหว น้ำท่วม และไฟไหม้ ฯลฯ
- ปัจจัยอื่นๆ ทั้งหมด เช่น การเปลี่ยนแปลงนโยบายรัฐบาล ได้แก่ การเก็บภาษีต่อสินค้าหรือการสนับสนุนต่อสินค้า

การเคลื่อนย้ายบนเส้นอุปทานและการเคลื่อนย้ายเส้นอุปทาน

- การเคลื่อนย้ายบนเส้นอุปทานเป็นการเปลี่ยนแปลงปริมาณขาย (Change in the quantity supplied) หมายถึง การราคาสินค้าซึ่งเป็นตัวกำหนดโดยตรง มีการเปลี่ยนแปลง มีผลทำให้ปริมาณขายสินค้าเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยที่สิ่งอื่นๆ คงที่
- การย้ายเส้นอุปทาน (Shift in the supply curve) หมายถึง การที่ปริมาณสินค้าที่ยินดีและสามารถที่จะขายเปลี่ยนแปลงไป โดยที่ปัจจัยกำหนดอุปทานตัวใดตัวหนึ่งหรือหลายตัว (ที่ไม่ใช่ราคา) หรือตัวกำหนดโดยอ้อมเปลี่ยนแปลงไป ณ ระดับราคาเดิม

การเคลื่อนย้ายบนเส้นอุปทาน

ปัจจัยที่มีอิทธิพล	ลักษณะการเปลี่ยนแปลง	ผลที่เกิดขึ้นกับเส้นอุปทาน
ราคาสินค้า	เพิ่มขึ้น	เคลื่อนย้ายบนเส้นในทิศทาง ที่ ปริมาณอุปทานขยายตัว
	ลดลง	เคลื่อนย้ายบนเส้นในทิศทาง ที่ปริมาณอุปทานจะหดตัว

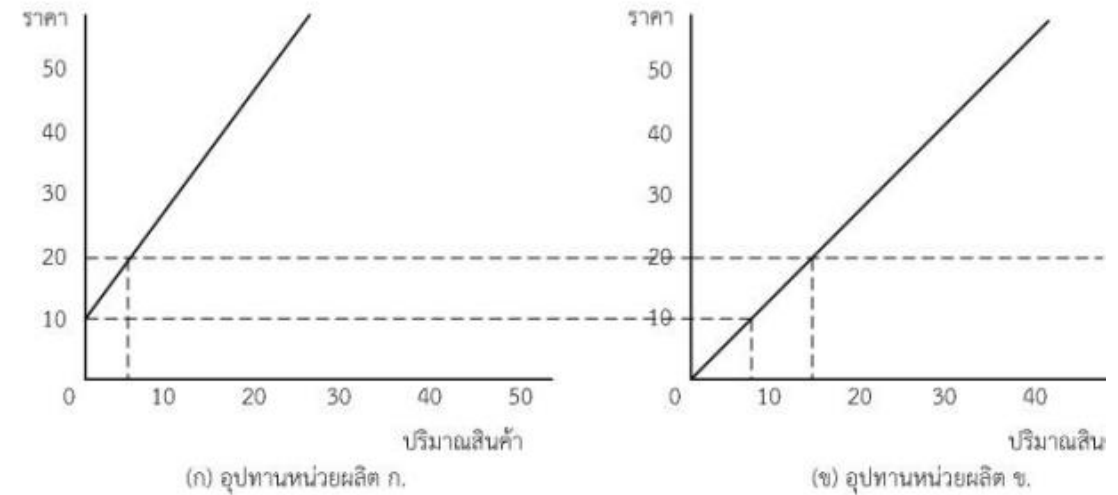
การเคลื่อนย้ายเส้นอุปทาน

ปัจจัยที่มีอิทธิพล	ลักษณะการเปลี่ยนแปลง	ผลที่เกิดขึ้นกับเส้นอุปทาน
ราคาสินค้าที่ทดแทนกันได้	เพิ่มขึ้น	ลดลง (ย้ายมาทางซ้าย)
	ลดลง	เพิ่มขึ้น (ย้ายมาทางขวา)
ราคาส่วนประกอบในการผลิต (by product)	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น (ย้ายมาทางขวา)
	ลดลง	ลดลง (ย้ายมาทางซ้าย)
ราคาปัจจัยการผลิตใช้ในการผลิต	เพิ่มขึ้น	ลดลง (ย้ายมาทางซ้าย)
	ลดลง	เพิ่มขึ้น (ย้ายมาทางขวา)

ปัจจัยที่มีอิทธิพล	ลักษณะการเปลี่ยนแปลง	ผลที่เกิดขึ้นกับเส้นอุปทาน
เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต	การเสื่อมถอย	ลดลง (ย้ายมาทางซ้าย)
	การปรับปรุงเทคโนโลยี	เพิ่มขึ้น (ย้ายมาทางขวา)
บทบาทรัฐบาล	การเก็บภาษีต่อสินค้า	ลดลง (ย้ายมาทางซ้าย)
	การจ่ายเงินสนับสนุนต่อการผลิตสินค้า	เพิ่มขึ้น (ย้ายมาทางขวา)

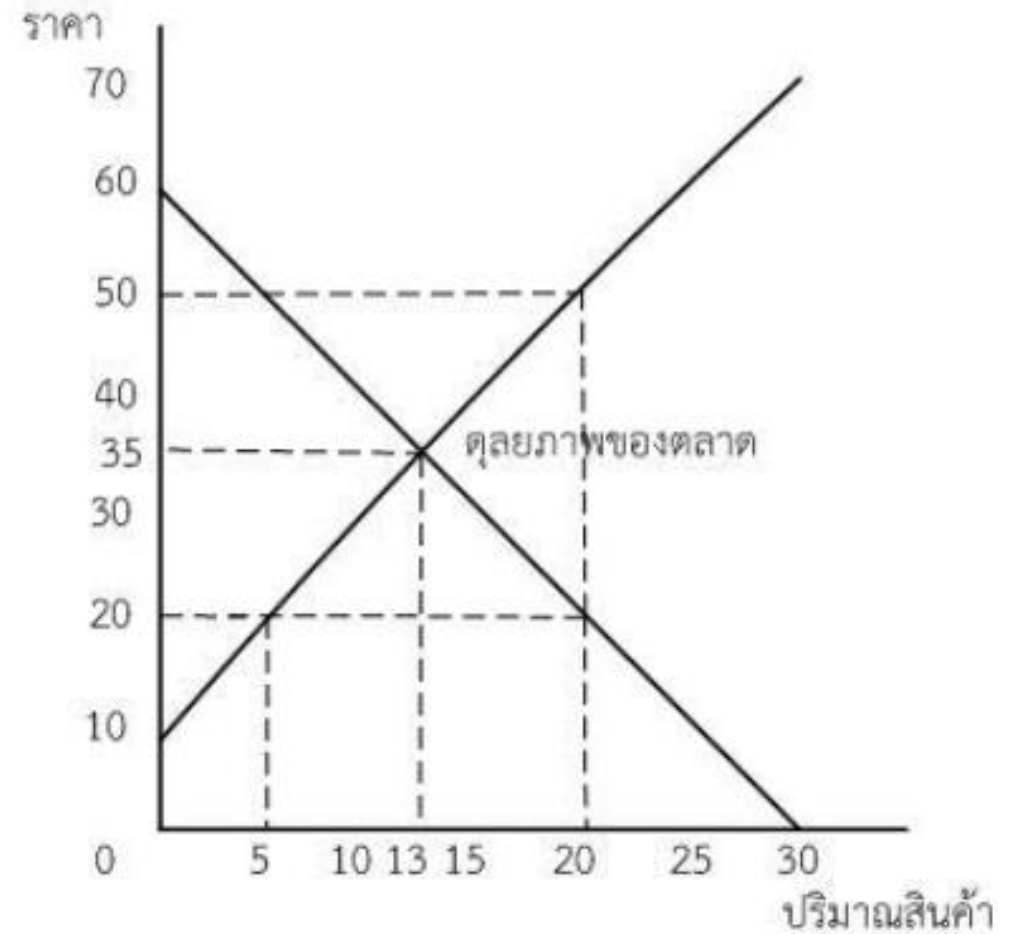
อุปทานตลาด

อุปทานของตลาดเป็นผลรวมของปริมาณสินค้าที่หน่วยผลิตทุกแห่งยินดีและสามารถที่จะเสนอขายได้ ณ ระดับราคาต่างๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง เส้นอุปทานของตลาดได้มาจากการรวมเส้นอุปทานของแต่ละหน่วยผลิตในแนวนอน

ดุลยภาพของตลาด

- ราคาสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่งจะถูกกำหนดโดยอุปสงค์ อุปทานของตลาดสินค้าและบริการชนิดนั้น ราคาและปริมาณดุลยภาพจะเกิดขึ้นพร้อมกันตรงระดับซึ่งปริมาณซื้อเท่ากับปริมาณขายพอดี เรียกสภาวะนี้ว่า "ดุลยภาพของตลาด" (Market Equilibrium)

การเปลี่ยนแปลงภาวะดุลยภาพ

- ภาวะดุลยภาพอาจเปลี่ยนแปลงได้ถ้าอุปสงค์และอุปทานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างได้เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์และอุปทานเกิดจากตัวกำหนดอุปสงค์และอุปทานโดยอ้อมต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น เมื่อตัวกำหนดเหล่านี้เปลี่ยนแปลง จนทำให้ปริมาณซื้อและขายเปลี่ยนตามไปด้วย ณ ทุกระดับราคา จะทำให้ตำแหน่งดุลยภาพเปลี่ยนแปลง

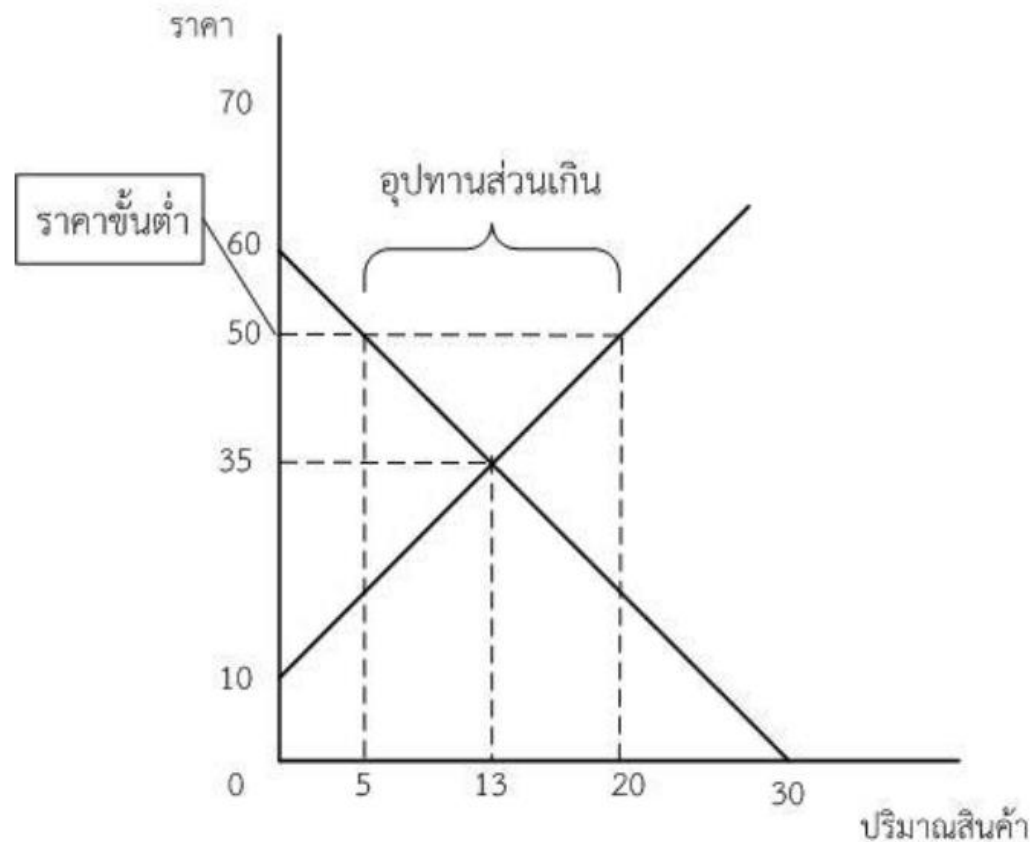

การควบคุมราคา

- ราคาดุลยภาพ อาจจะไม่ใช้ราคาที่พึงปรารถนาที่สุดก็ได้ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงอาจยินดีที่จะรักษาระดับราคาให้สูงกว่าราคาดุลยภาพหรือต่ำกว่าก็ได้
- ถ้ารัฐบาลกำหนดราคาขั้นต่ำเหนือราคาดุลยภาพ ก็จะเกิดส่วนเกิน
- ถ้ารัฐบาลกำหนดราคาขั้นสูงสุดไว้ต่ำกว่าราคาดุลยภาพ (เพดานราคา) จะเกิดการขาดแคลน
- รัฐบาลกำหนดราคาขั้นต่ำอาจเกิดจากเพื่อปกป้องรายได้ของผู้ผลิต เพื่อสร้างผลผลิตส่วนเกินไว้ใช้ยามขาดแคลน ใช้เพื่อปกป้องอัตราค่าแรงของแรงงาน
- รัฐบาลอาจกำหนดราคาขั้นสูงเพื่อปกป้องราคาจากการเพิ่มขึ้นเหนือระดับราคาหนึ่ง ๆ โดยปกติการกำหนดราคาขั้นสูงจะถูกนำมาใช้ในช่วงสงครามหรือความอดอยาก

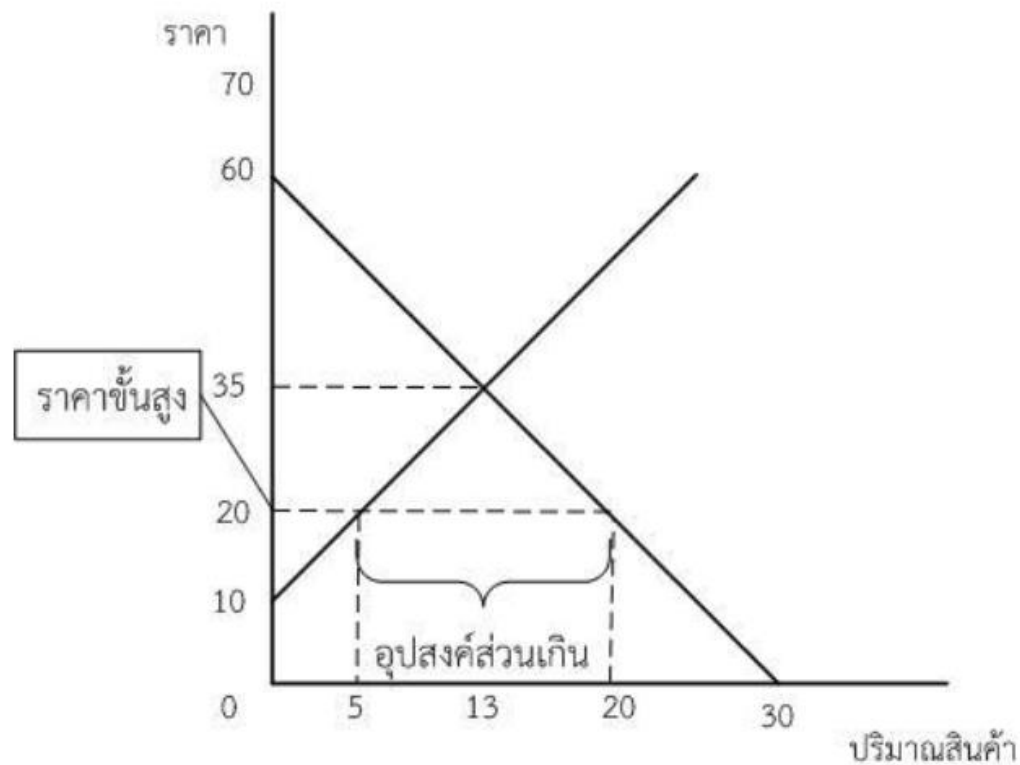

การกำหนดราคาขั้นต่ำ

- รัฐบาลสามารถจัดการกับส่วนเกินที่เกิดจากการกำหนดราคาขั้นต่ำ เช่น รับซื้อผลผลิตส่วนเกิน และเก็บรักษา ทำลาย หรือขายไปต่างประเทศหรือในตลาดอื่น ๆ ได้ การจำกัดผู้ผลิตตามโควตา เฉพาะ การโฆษณาให้บริโภคสินค้านั้น ๆ หรือโดยการลดการบริโภคสินค้าทดแทนสินค้านั้น
- ปัญหาสำคัญของการกำหนดราคาขั้นต่ำคือการที่กิจการที่มีส่วนเกินอาจพยายามหลีกเลี่ยงการควบคุมราคาและลดราคาเอง และการกำหนดราคาขั้นต่ำที่สูงอาจสนับสนุนความไม่มีประสิทธิภาพ หน่วยผลิตอาจไม่สนใจที่จะเพิ่มประสิทธิภาพเพราะได้รับการปกป้อง

การกำหนดราคาขั้นสูง

- ปัญหาหลักของการกำหนดราคาขั้นสูง คือมีแนวโน้มการเกิดตลาดมืดหรือตลาดใต้ดิน (underground markets) ซึ่งลูกค้าไม่สามารถหาซื้อได้เพียงพอในตลาดปกติ จึงอาจยอมจ่ายในราคาที่สูงมาก
- ปัญหาอีกประการ คือ การกำหนดราคาขั้นสูงยังทำให้ปริมาณการผลิตของสินค้าที่ขาดแคลนอยู่แล้ว ลดลงไปอีก

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม